

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені
проф. Поніманської Т.І.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК10 ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОДИНИ, ЯКА ВИХОВУЄ ДИТИНУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Спеціальність _____
(шифр і назва навчальної дисципліни)
016 Спеціальна освіта
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма **«Спеціальна освіта. Логопедія»**
(назва освітньої програми)

Факультет **педагогічний**
(назва інституту, факультету,)

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма “Психолого-педагогічний супровід родини, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами” для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта.

Мова навчання _____ українська _____

Розробники: Косарева Оксана Іванівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

Протокол від “ 27 ” _____ серпня _____ 2019 року № 8

Завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

(підпис)

(проф. І. М. Дичківська)

(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

Протокол від “ 30 ” _____ серпня _____ 2019 року № 2

Голова методичної комісії педагогічного факультету

(підпис)

(доц. Н. А. Сяська)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Варіативна	
Модулів – 1	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: <i>розробити «Тренінг батьківської ефективності»</i>		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2-й	1-2-й
		Лекції	
		18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю: залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 3,5 год.	Освітній ступінь: магістр		

Мета курсу: розкрити актуальні проблеми та особливості взаємин між батьками та дітьми з особливими освітніми потребами, типові помилки батьків; ознайомити студентів з різними техніками навчання батьків, орієнтованими на ефективність їх взаємодії з дітьми.

Завдання викладання курсу:

- дати знання про проблеми в сім'ях, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку
- познайомити з впливом порушень розвитку дитини на батьків;
- дати знання про основні організаційні форми та технології роботи з батьками, що виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Вивчення навчальної дисципліни спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційній навчально-виховній, навчально-реабілітаційній), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

загальна компетентність:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, критичності та самокритичності.

ЗК02. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, застосування знань у практичних ситуаціях, генерування нових ідей (креативність), виявлення, постановки та вирішення проблем.

ЗК03. Знання та розуміння предметної галузі та професійної діяльності.

ЗК09. Здатність до міжособистісної взаємодії.

фахові компетентності:

ФК04. Здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей з особливими освітніми потребами.

ФК05. Здатність самостійно здобувати нові професійні знання, формувати фахові вміння, постійно самовдосконалюватися в професії, виконувати науково-дослідну роботу в галузі спеціальної освіти; аналізувати соціально-значущі проблеми і використовувати результати в професійній діяльності спеціального педагога.

ФК07. Здатність враховувати особливості виховання і навчання дітей з особливими освітніми потребами в освітній роботі.

ФК09. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами та соціально-психологічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами.

Програмні результати навчання

ПРН-1. Критично осмислювати концептуальні знання, набуті в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи.

ПРН-4. Аналізувати сучасні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти, інноваційні технології спеціальної освіти.

ПРН-7. Розуміти особливості організації роботи з родинами, що виховують дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН-17. Розробляти шляхи формування сприятливого соціально-психологічного клімату у процесі взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми батьками та в педагогічному колективі, при виникненні управляти конфліктною ситуацією, застосовувати методи подолання і попередження конфліктів.

2. Програма навчальної дисципліни

Модуль I

Змістовий модуль 1

Вплив батьківсько-дитячих взаємин на психічний розвиток дитини з особливими освітніми потребами

Тема 1. Аналіз проблем в сім'ях, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку

Рівні деформації сімейних взаємин. Основні функції сім'ї. Психологічний рівень. Вплив стресу на психіку батьків. Психологічні причини руйнування очікувань батьків з народженням особливої дитини. Емоційний вплив стресу на жінку, яка народила хвору дитину.

Соціальний рівень. Прояви, що характеризують стан сім'ї після народження дитини з відхиленнями у розвитку. Особливості, що характеризують соціальну позицію значної частини батьків.

Соматичний рівень. Особливості соматичних захворювань у батьків хворих дітей. Вплив на окремих матерів повторних психотравм.

Тема 2. Вплив порушень розвитку дитини на батьків

Розумово відсталі діти. Особливості психоемоційного стану батьків дітей з розумовою відсталістю. Ставлення матерів до розумово відсталих дітей. Особливостей поведінки

батьків, які виховують проблемних дітей раннього віку. Включення батьків розумово відсталих дітей в корекційно-виховний процес їх дітей.

Діти з дитячим церебральним паралічем. Фактори найбільш фруструючі психіку батьків дітей з ДЦП. Домінуючий стилем виховання в сім'ях, в яких ростуть діти і підлітки з дитячим церебральним паралічем.

Аутичні діти. Симптоматика порушень при ранньому дитячому аутизмі. Використання методу холдинг-терапії, в роботі з батьками аутичних дітей.

Діти із затримкою психічного розвитку, ускладненою вираженими порушеннями поведінки. Супутні порушення, що виникають в ряді випадків у дітей з психогенною і органічною затримкою.

Діти з вадами мовного розвитку. Проблеми мовного розвитку дитини як фактор, що знижує можливості соціального спілкування дитини. Сівпраця між логопедичним навчально-виховним закладом і сім'єю.

Діти з сенсорними порушеннями. Батьки з нормальним слухом і батьки, які страждають порушенням слухової функції. Аналіз скарг батьків, що включають переживання з приводу основного дефекту дитини.

Тема 3. Особливості особистісного розвитку дітей і дитячо-батьківських взаємин

Вивчення особистісних особливостей дітей за допомогою психодіагностичних методів. Недостатність і неадекватність батьківсько-дитячого спілкування. Взаємодія дітей з соціальним середовищем. Неадекватне ставлення батьків (інших осіб) до дітей. Батьківська неадекватність в прийнятті дитини з проблемами в розвитку.

Напрями корекційної допомоги батькам, які мають дітей з відхиленнями у розвитку. Група батьків представлена особами, що мають змішаний тип реагування. Друга група батьків з гіпостенічним типом реагування. Батьки з тривожно-сензитивними особистісними тенденціями. Авторитарні батьки третьої групи, які мають стеничеський тип реагування з тенденцією до асоціальних форм взаємодії. Батьки з імпульсивно-інертними рисами. Батьки з депресивною і тривожною симптоматикою. Портрет батьків психосоматичних типу. Батьківські установки.

Тема 4. Теоретичні основи організації психологічної роботи з сім'ями, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку

Концепція психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку. Цілі психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку. Модель системи психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку. Психологічне вивчення проблем. Цілі, завдання, принципи та напрями діагностичної роботи.

Психоконсультативна робота з дітьми та їх батьками. Цілі, завдання, принципи. Форми роботи з батьками. Нейтралізація особистісних проблем батьків. Психолого-педагогічна корекція

Тема 5. Напрями психологічної допомоги сім'ям

Психологічне вивчення проблем. Цілі, завдання, принципи та напрями діагностичної роботи. Діагностика особистісних особливостей членів сім'ї (батьків, близьких родичів) дитини з відхиленнями у розвитку. Основні напрями психологічного вивчення сімей, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку. Перший блок: психологічне вивчення дитини (підлітка, молодого інваліда) з відхиленнями у розвитку. Другий блок: психологічне вивчення батьків (осіб, які їх заміщають) і членів сім'ї дитини з відхиленнями у розвитку. Третій блок: психологічне вивчення соціального оточення сім'ї дитини з відхиленнями у розвитку та чинників, що впливають на його соціальну адаптацію.

Психоконсультативна робота з дітьми та їх батьками. Цілі, завдання, принципи

Психолого-педагогічна корекція. Завданнями психокорекційного напрямку.

Змістовий модуль 2.

Зміст психолого-педагогічної допомоги сім'ям, що виховують дітей з особливими освітніми потребами

Тема 6. Програма психологічного вивчення сімей. Завдання, напрямки та методи діагностичної роботи

Технології психологічного вивчення сім'ї. Спостереження - як один з найбільш продуктивних психодіагностичних методів. Експериментальні методики. Критерії застосування стандартизованих методик. Особистісні опитувальники.

Вивчення емоційно-особистісної сфери дитини, його ставлення до батьків і соціуму. Методика «Фільм-тест» Р. Жилия. Малюнкові тести: «Малюнок людини», «Неіснуюча тварина», «Малюнок сім'ї», «Будинок, дерево, людина».

Вивчення особистісних особливостей батьків. Схема психологічного вивчення сім'ї. Соціограма «Моя сім'я» (В. В. Ткачова). Анкета «Психологічний тип батьків». Методика «Історія життя з проблемною дитиною». Анкета «Визначення виховних умінь у батьків дітей з відхиленнями у розвитку». Складання психологічного висновку

Тема 7. Психологічне консультування сімей

Психолого-педагогічне консультування. Сімейне консультування. Організаційна форма консультування сім'ї.

Профорієнтаційне консультування. Основні завдання профорієнтованих консультування членів сімей. Етапи консультування і діагностика сімейних проблем. Перший етап: знайомство. Другий етап: визначення проблем сім'ї зі слів батьків або осіб, які їх заміщають. Третій етап: психолого-педагогічна діагностика особливостей дитини. Четвертий етап: визначення моделі виховання, що використовується батьками, і діагностика їх особистісних властивостей. П'ятий етап: формулювання психологом реальних проблем, що існують в родині. Шостий етап: визначення способів, за допомогою яких проблеми можуть бути вирішені. Сьомий етап: підведення підсумків, резюмування, закріплення розуміння проблем у формулюванні психолога.

Тактика психолога в процесі консультування. Корекція розуміння батьками проблем дитини. Особливості консультування батьків. Особливості консультування матерів. Корекція міжособистісних (батько - дитина і дитина - батько) і внутрішньосімейних (мати дитини - батько дитини) відносин.

Тема 8. Організація і зміст психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку

Корекція емоційно-особистісних і поведінкових порушень у дітей з відхиленнями у розвитку. Основними цілями психокорекційної роботи з дітьми, що мають відхилення в розвитку. Структура індивідуальних та групових занять. Установчий етап. Корекційний етап. Релаксаційний етап. Завершальний етап.

Корекція порушень в особистісній і міжособистісній сферах батьків. Психолого-педагогічна корекція. Переструктурування ієрархії життєвих цінностей матері дитини з особливими освітніми потребами. Формування адекватних способів взаємодії матері з дитиною. Методи роботи з батьками: холдінг-терапія, танцювальна терапія, естетотерапія, арт-терапія, терапія любов'ю.

Етапи психологічної допомоги в психолого-педагогічному напрямі. Динаміка проведення індивідуальних занять. Особливості роботи з психосоматичними матерями.

Особливості роботи з невротичними матерями. Особливості роботи з авторитарними батьками.

Тема 9. Психокорекція (індивідуальна і групова форми)

Особливості психокорекції. Завдання психокорекції. Когнітивна сфера (інтелектуальне усвідомлення батьками виникаючих проблем. Емоційна сфера. Поведінкова сфера. Механізми корекційного впливу: коригуюче емоційне переживання, конфронтація, навчіння.

Індивідуальна психокорекція. Психокорекційні техніки. Гештальттехніка «Незакінчена справа». Гештальттехніка «Діалог між сторонами власної особистості».

Групова форма психокорекції. Психокорекційні техніки. Рівні організації контакту суб'єкта з середовищем: рівень польової реактивності; рівень стереотипів; рівень експансії; рівень емоційного контролю.

Етапи психокорекційного заняття. Розминка. Основна частина (психоаналітичний підхід). Тематичні опитувальники (гештальттерапія). Проективний малюнок (арттерапія). Рольові ситуації (психодрама Морено). Аутотренінг (аутосуггестивний підхід). Музична релаксація. Рекомендації з формування та організації роботи психокорекційної групи.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль I												
<u>Змістовий модуль 1.</u> Вплив батьківсько-дитячих взаємин на психічний розвиток дитини з особливими освітніми потребами												
Тема 1. Аналіз проблем в сім'ях, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку	9	2	1			6	9	1	1			7
Тема 2. Вплив порушень розвитку дитини на батьків	9	2	1			6	9	1				8
Тема 3. Особливості особистісного розвитку дітей і дитячо-батьківських взаємин	10	2	2			6	10		1			9
Тема 4. Теоретичні основи організації психологічної роботи з сім'ями	11	2	1			8	11					11
Тема 5. Напрями психологічної допомоги сім'ям	9	2	1			6	9					9
Разом за змістовим модулем 1	48	10	6			32	48	2	2			44
<u>Змістовий модуль 2.</u> Зміст психолого-педагогічної допомоги сім'ям, що виховують дітей з особливими освітніми потребами												
Тема 6. Програма	11	2	1			8	11	1				10

психологічного вивчення сімей.											
Тема 7: Психологічне консультування сімей	11	2	1			8	11		1		10
Тема 8: Організація і зміст психологічної допомоги сім'ям	10	2	2			6	10	1			9
Тема 9: Психокорекція (індивідуальна і групова форми)	10	2	2			6	10		1		9
Разом за змістовим модулем 2	42	8	6			28	42	2	2		38
Усього	90	18	12			60	90	4	4		82

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Аналіз проблем в сім'ях, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку	2
2.	Тема 3: Теоретичні основи організації психологічної роботи з сім'ями, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку. Напрями психологічної допомоги сім'ям	2

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 3. Особливості особистісного розвитку дітей і дитячо-батьківських взаємин	2
2.	Тема 4. Програма психологічного вивчення сімей. Психологічне консультування сімей	2
3.	Тема 5: Організація і зміст психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку	2
4.	Тема 6: Психокорекція (індивідуальна і групова форми)	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Аналіз проблем в сім'ях, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку	6
2.	Тема 2. Вплив порушень розвитку дитини на батьків	6
3.	Тема 3. Особливості особистісного розвитку дітей і дитячо-батьківських взаємин	6
4.	Тема 4. Теоретичні основи організації психологічної роботи з сім'ями	8
5.	Тема 5. Напрями психологічної допомоги сім'ям	6
6.	Тема 6. Програма психологічного вивчення сімей.	8
7	Тема 7: Психологічне консультування сімей	8
8	Тема 8: Організація і зміст психологічної допомоги сім'ям	6
9	Тема 9: Психокорекція (індивідуальна і групова форми)	6

9. Індивідуальні завдання

- Провести діагностичне обстеження дитини з особливими освітніми потребами та її батьків з метою виявлення особливостей батьківсько-дитячої взаємодії (для дітей методики «СТС» або «Малюнок сім'ї», для батьків методики «Взаємодія батьки-дитина» або «Опитувальник батьківського ставлення» та методику «Історія життя з проблемною дитиною».

2. Скласти програму психолого-педагогічного супроводу батьків, враховуючи результати діагностичного обстеження.

10. Засоби діагностики результатів навчання (засобами оцінювання та методами демонстрування результатів можуть бути:

- тести;
- реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

12. Критерії оцінювання результатів навчання. Визначити за допомогою якісних критеріїв мінімальний пороговий рівень оцінки і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку. Зазначити використовувану числову (рейтингову) шкалу.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
33-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Інд. завд.	Сума
Модуль I							
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
5	5	5	5	5	5	30	100
Модульний контроль (тестування) - 20 балів			Модульний контроль (тестування) - 20 балів				
35			35				

14. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій; нормативні документи; тестові завдання; навчальні книги; інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД).

15. Рекомендована література

Базова

1. Психолого-педагогічний супровід сім'ї у роботі психолого-медикопедагогічної консультації : [електронний ресурс] / авт. кол.: С. І. Васильковська, Т. В. Жук, Т. Д. Ілляшенко та ін. ; за ред. А. Г. Обухівської. К.: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2015. 66 с.
2. Левченко И. Ю, Ткачева В. В. Психологическая помощь семье, воспитывающей ребенка с отклонениями в развитии: Методическое пособие. М.: Просвещение, 2008. 240 с.

Допоміжна

3. Алексеева Л. С. Семейная психотерапия в центре психологопедагогической помощи : [науч.-метод. пособ.] М. : НИИ семьи, 2008. 112 с.
4. Андрейко Б.В. Соціальні проблеми, що детермінують емоційні стани батьків дитини з порушеннями розвитку. *Теорія і практика сучасної психології*. 2016. № . С. 103-107.
5. Ахиллес И. Моя сестра с ограниченными возможностями / пер. с нем. Г.С. Шипицына. Минск, 2009. 20 с.
6. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: курс лекцій К.: МАУП, 2001. 96 с.
7. Брук Ж. Руководство для детей, у которых трудные родители. СПб.: Изд-во «Речь», 2005. 160 с.
8. Варга А.Я. Тест-опросник родительского отношения. *Практикум по психодиагностике*. М.: МГУ 2012. С. 107-113.
9. Галецька І. І. Психологічні проблеми сім'ї з неповносправною дитиною. *Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України* / За ред. С. Д. Максименка. К., 2001, Т. III, Ч. 3. 256 с.
10. Григор'єв А. Проблема взаємин у родинях, де є діти з аномаліями розвитку *Дефектологія*. К. : Педагогічна преса, 2004. № 1. С. 48.
11. Детский тест «Диагностика эмоциональных отношений в семье» (Методическое руководство) / Под общ. ред. А.Г. Лидерса и И.В. Анисимовой. М.: Просвещение, 2003. 31 с.
12. Добряков И.В. Психология семи и больной ребенок : учеб пособ. : хрестоматія. Санкт-Петербург: Речь, 2007. 400 с.
13. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 18.07.2019 № 1/9-462 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2019-2020 н.р.».
14. Докучина Т.О. Працівники психологічної служби в команді психолого-педагогічного супроводу: хто і що робить. *Заступник директора школи*. 2019. № 3. С. 22-23.
15. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 №2558-III // ВВР України. 2001. № 42. ст.213.
16. Закрепина А. В. Педагогическая помощь семье в воспитании ребенка дошкольного возраста с умеренной умственной отсталостью. *Дефектология*. 2014. № 2. С. 33-39.
17. Зіборова Л. Життя матері і дитини-інваліда в соціумі. Проблеми та шляхи їх розв'язання. *Соціальна політика і соціальна робота*. 2007. № 2, 3 (3, 4). С. 124-130.
18. Іванова І. Б. Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів К., 2009. 83 с.
19. Капська А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : [Навч. посіб.] К. : Центр учбової літератури, 2012. 232 с.
20. Карпа М. І. Особливості психосоціального розвитку сиблінгів дітей з психофізичними вадами : дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.07 К. 2007. 214 с.
21. Кизимович О. С, Соціально-педагогічна та психологічна допомога дітям і молоді з особливими потребами та їхнім батькам. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2003. № 33. С. 103-109.
22. Кравцова А. Психологические аспекты нормализации: ребенок – сім'я – общество. *Вісник Харківського Національного Університету : Психологія*. 2002. № 576. С. 62.
23. Кукуруза Г. В. Аналіз дитячо-батьківських відносин як складова міждисциплінарної оцінки розвитку дітей в системі раннього втручання. *Соціальна педіатрія : Зб. наук. праць*. К., Інтермед, 2005. Вип. III. С. 289-291.
24. Мамайчук И. И., Киреева Л. А. Психолого-педагогическая помощь семье. Л., 1986.
25. Марковская И.М. Тренинг взаимодействия родителей с детьми. СПб: ООО Издательство „Речь”, 2002. 150 с.
26. Методи вивчення сім'ї: Науково-методичні матеріали / Уклад.: І.М.Трубавіна, Н.А.Бугаєць; Укр. держ. центр соціальних служб для молоді. К.: УДЦССМ, 2001. 68 с.
27. Мишина Т.М. Исследования семьи в клинике и коррекции семейных отношений / Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. Л., 1983. С. 155-281.

28. Обухівська А. Г. Інформаційна візитівка. Діяльність психолого-медико-педагогічних консультацій в умовах інтеграції дітей з особливими освітніми потребами [Електронні дані]. К. : Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 1 електрон.опт.диск (CD-ROM), 12 см. С. 4-7.
29. Островська К. Особливості психолого-педагогічної допомоги родині аутичної дитини *Деадаптована дитина: напрямки психотерапевтичної та психокорекційної допомоги : матеріали обл. наук.-практ. конференції*. Львів, 2004. 32 с.
30. Психологічна допомога сім'ї : [посіб.] / Ред. Кісарчук З. Г. К., 1998. 181 с.
31. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : [Навчально-методичний посібник] / За заг. ред. А. А. Колупаєвої. К. : ТОВ ВПЦ «Літопис –XX», 2010. 363 с.
32. Радченко М. І. Особистісна саморегуляція дорослих у сім'ях з розумово відсталими дітьми-інвалідами : дис. ... кандидата психол. наук: 19.00.04 К, 2006. 197 с.
33. Радченко М. І. Соціально-психологічна робота з батьками осіб з особливими потребами. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, Психологія. 2016. № 8. С. 63-70.
34. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей: практичне керівництво. Львів : Навчально-реабілітаційний центр „Джерело”, 2008. 324 с.
35. Романчук О. Дорога любові. Львів : Свічадо, 2001. 121 с.
36. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. Львів : Літопис, 2008. 334с.
37. Соціально-педагогічна робота з батьками, що виховують дітей з особливими потребами : навчально-методичний посібник / Сост. Н. В. Заверико, Т. Г. Соловійова. Запоріжжя : ПП "Тандем", 2008. 53 с.
38. Томпсон Л. Виховання дитини з розумовою вадою / пер. з англ. Раїси Кравченко. К. : Сфера, 1997.
39. Трубавіна І.М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками: Наук.-метод. матеріали для працівників соц. служб, соц. педагогів, студ. пед. вузів. К.: УДЦССМ, 2010. 88 с.
40. Фюр Г. Запрещенное горе. Об ожиданиях и горе, связанных с ребенком, родившимся с особенностями развития / пер. с шведск. Т. Антончик. Минск : ОО «БелАПДИиМИ», 2008. 84 с.
41. Химко М. Дослідження психоемоційних та адаптаційних розладів батьків аутистичних дітей. *Психологічні проблеми суспільства епохи трансформації: матеріали українсько-польської конференції*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 75с.
42. Эйдемиллер Э. Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. СПб. : Питер, 2008. 672 с.

16. Інформаційні ресурси

1. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства
2. www.osvita.org.ua – освітній портал, що містить структуровані освітні ресурси України, базу даних ВНЗ України і Росії.
3. www.school.edu-ua.net – освітній сайт, який представляє в інтернеті українські навчальні програми, підручники, довідники, методичні посібники
4. <http://www.cippe.edu-ua.net/akt.htm> – дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті
5. www.udl.org.ua – українська система дистанційного навчання
6. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки
7. www.narodnaosvita.kiev.ua/vihysku/9/statti/priyma.htm.
8. www.nbuiv.go.ua – сайт бібліотеки ім.В.Вернадського

Робоча програма “**Психолого-педагогічний супровід родини, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами**” перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__ - 20__ навчальний рік на засіданні кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

Розділ робочої програми навчальної дисциплін	Зміни і доповнення
15. Допоміжна література	Психологічний супровід інклюзивної освіти: / кол. Авторів; аг. Ред.. Т.О. Докучиної. Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2020. 172 с.

Протокол від “31” серпня_2020 року № 7__

Завідувач кафедри (проф. Дичківська І.М.)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “_31_” серпня_2020 року № 7__

Голова методичної комісії (доц.. Сяська Н.А.)

Робоча програма “**Психолого-педагогічний супровід родини, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами**” перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__ - 20__ навчальний рік на засіданні кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

Розділ робочої програми навчальної дисциплін	Зміни і доповнення

Протокол від “___” _____ 20__ року № ___

Завідувач кафедри _____ (_____)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету

Протокол від “___” _____ 20__ року № ___

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)

Робоча програма “**Психолого-педагогічний супровід родини, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами**” перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__ - 20__ навчальний рік на засіданні кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

Розділ робочої програми навчальної дисциплін	Зміни і доповнення

Протокол від “___” _____ 20__ року № ___
Завідувач кафедри _____ (_____)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “___” _____ 20__ року № ___

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)

Робоча програма “**Психолого-педагогічний супровід родини, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами**” перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__ - 20__ навчальний рік на засіданні кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т.І.

Розділ робочої програми навчальної дисциплін	Зміни і доповнення

Протокол від “___” _____ 20__ року № ___
Завідувач кафедри _____ (_____)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “___” _____ 20__ року № ___

Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)

Рівненський державний гуманітарний університет
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені
проф. Поніманської Т.І.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни	Психолого-педагогічний супровід родини, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	4 кредити / 120 годин
Вид підсумкового контролю	залік
Викладач	Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент Коссарева Оксана Іванівна
Профайл викладача (ів) на сайті кафедри, в соцмережі	https://doshkilnardgu.webnode.com.ua/vikladatskij-sklad/
Е-mail викладача:	oksana.kosarieva@rshu.edu.ua
Посилання на освітній контент дисципліни в CMS Moodle (за наявності) або на іншому ресурсі	
Консультації	Очні консультації – щовівторка, з 12.45 до 14.05 (2 академічні години) Он-лайн консультації –щочетверга з 15.00-17.00.

Анотація дисципліни

Дитина з особливими освітніми потребами не може бути адаптована та соціалізована «сама по собі», окремо від сім'ї, а тому велике значення має саме психолого-педагогічний супровід батьків цієї категорії дітей. Саме від батьків та їх внеску в процес виховання та навчання залежить повноцінний розвиток дитини з особливими освітніми потребами.

Психолого-педагогічний супровід батьків – це, передусім, система заходів, спрямованих на: зниження у батьків емоційного дискомфорту у зв'язку з особливостями розвитку їх дитини, посилення віри батьків у можливість і перспективи розвитку дитини, у те, що правильно організований корекційний вплив дозволить оптимізувати подальший інтелектуальний та особистісний розвиток дитини; формування в батьків адекватного ставлення до проблем дитини (допомога у побудові реальної перспективи розвитку дитини, визначенні можливих труднощів соціального розвитку, які виникають у певні вікові періоди); підтримка адекватних міжособистісних стосунків та стилів сімейного виховання.

Зазначене вище зумовлює актуальність викладання дисципліни «Психолого-педагогічний супровід родини, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами» для фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 «Освіта/педагогіка», спеціальності – 016 Спеціальна освіта.

Опанування знаннями з курсу реалізується за допомогою основних організаційних форм навчання: лекцій, практичних (семінарських) занять, консультацій, самостійної роботи тощо. Остання займає провідне місце в системі освітнього процесу та передбачає аналіз конкретних ситуацій, написання психокорекційних програм для батьків тощо.

Силабус упорядковано із застосуванням сучасних педагогічних принципів організації освітнього процесу у закладі вищої освіти.

Навчальна дисципліна належить до вибіркової дисципліни циклу професійної підготовки.

Опис навчальної дисципліни
ВК 10 Психолого-педагогічний супровід родини,
яка виховує дитину з особливими освітніми потребами
кафедра педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені
проф. Поніманської Т. І.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Варіативна	
Модулів – 1	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: <i>розробити «Тренінг батьківської ефективності»</i>		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		2-й	1-2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год. самостійної роботи студента – 3,5 год.	Освітній рівень: магістр	Лекції	
		18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	4 год.
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю: залік	

Передумови

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Психолого-педагогічний супровід родини, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами» значно підвищиться, якщо здобувач вищої освіти попередньо опанував матеріалом таких дисциплін як: психологія, спеціальна педагогіка, «Основи психокорекції, психотренінгу та психоконсультації осіб з ТПМ», «Основи патопсихології та психотерапії», психодіагностика.

Мета і завдання дисципліни

1. Метою викладання дисципліни є: розкрити актуальні проблеми та особливості взаємин між батьками та дітьми з особливими освітніми потребами, типові помилки батьків; ознайомити студентів з різними техніками навчання батьків, орієнтованими на ефективність їх взаємодії з дітьми.

2. Основними завданнями вивчення дисципліни є: ознайомлення зі знаннями про проблеми в сім'ях, які виховують дітей з відхиленнями у

розвитку; познайомити з впливом порушень розвитку дитини на батьків; дати знання про основні організаційні форми та технології роботи з батьками, що виховують дітей з особливими освітніми потребами.

3. Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна:

інтегральна:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційній навчально-виховній, навчально-реабілітаційній), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, критичності та самокритичності.

ЗК02. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, застосування знань у практичних ситуаціях, генерування нових ідей (креативність), виявлення, постановки та вирішення проблем.

ЗК03. Знання та розуміння предметної галузі та професійної діяльності.

ЗК09. Здатність до міжособистісної взаємодії.

фахові компетентності:

ФК04. Здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей з особливими освітніми потребами.

ФК05. Здатність самостійно здобувати нові професійні знання, формувати фахові вміння, постійно самовдосконалюватися в професії, виконувати науково-дослідну роботу в галузі спеціальної освіти; аналізувати соціально-значущі проблеми і використовувати результати в професійній діяльності спеціального педагога.

ФК07. Здатність враховувати особливості виховання і навчання дітей з особливими освітніми потребами в освітній роботі.

ФК09. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами та соціально-психологічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами.

Програмні результати навчання

ПРН-1. Критично осмислювати концептуальні знання, набуті в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи.

ПРН-4. Аналізувати сучасні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти, інноваційні технології спеціальної освіти.

ПРН-7. Розуміти особливості організації роботи з родинами, що виховують дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН-17. Розробляти шляхи формування сприятливого соціально-психологічного клімату у процесі взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами, їхніми батьками та в педагогічному колективі, при виникненні управляти конфліктною ситуацією, застосовувати методи подолання і попередження конфліктів.

Дидактична карта дисципліни

Тема заняття, кількість годин	Форма діяльності	Методи навчання і оцінювання	Оцінювання аудиторної роботи	Завдання самостійної і домашньої роботи, години	Література, інформаційні ресурси	Оцінювання самостійної домашньої роботи	Термін виконання самостійної роботи
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади педагогічної творчості							
Тема 1. Аналіз проблем в сім'ях, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку — 2 год. Рівні деформації сімейних взаємин — 1 год.	Лекція	МН1, МН3	1 бал	1.Розробіть рекомендації для батьків по вихованню аутичних дітей в сім'ї. — 1 год. (МО7)	2, 9, 20, 32, 33	2,5 балів	До проведення наступного практичного заняття
	Семинар	МН1, МН2, МН4, МН6, МО2, МО9	2,5 балів				
Тема 2. Вплив порушень розвитку дитини на батьків — 2 год. Порушення розвитку дитини та її вплив на батьків — 1 год.	Лекція	МН1, МН3,	1 бал	1. Розробіть рекомендації для батьків для формування адекватного ставлення до дитини з порушеннями опорно-рухового апарату. — 1 год. (МО7).	2, 9, 20, 32, 33	2,5 балів	До проведення наступного практичного заняття
	Семинар	МН1, МН2, МН4, МН6, МО2, МО9	2,5 балів				
Тема 3. Особливості особистісного розвитку дітей і дитячо-батьківських взаємин — 2 год. Значення особистісних особливостей дітей для дитячо-батьківських взаємин — 2 год.	Лекція	МН1, МН3	1 бал	1.Провести діагностичне обстеження особистісних особливостей однієї дитини за допомогою експериментальних методик («Фільм-тест» Р. Жіля, САТ, проєктивна методика «Автопортрет», «Сходінки» Дембо, Рубінштейна, «Два будинки» тощо). — 6 год. (МН7)	2, 11, 22, 23, 24, 37	5 балів	До проведення наступного практичного заняття
	Практикум	МН2, МН4, МН6, МО2, МО4, МО6, МО7	5 балів				
Тема 4. Теоретичні основи організації психологічної роботи з сім'ями — 2 год. Концепція психологічної допомоги сім'ям — 1 год.	Лекція	МН1, МН3,	1 бал	Написати реферативне повідомлення одну із тем: 1.Корекційно-розвивальне середовищем в сім'ї. 2.Психологічні особливості внутрішньої атмосфери. 3. Причини прущень особистісного розвитку дітей з психофізичними вадами. —	1, 2, 14, 21	2,5 балів	До проведення наступного практичного заняття
	Семинар	МН1, МН2, МН6, МО2, МО4, МО6, МО7	2,5 балів				

				2год.			
Тема 5. Напрями психологічної допомоги сім'ям — 2 год. Основні напрями психологічної допомоги сім'ям — 1 год.	Лекція Семинар	МН1, МН3, МН1, МН2, МН6, МО2, МО4, МО6, МО7	1 бал 2,5 балів	Написати реферативне повідомлення одну із тем: 1.Факторів, які сприяють, гармонійному розвитку дитини з психофізичними порушеннями в сім'ї. 2.Напрями соціалізації дітей з відхиленнями у розвитку. – 2год.	1, 2, 14, 21	2,5 балів	До проведення наступного практичного заняття
Змістовий модульний контроль	Оцінювання програмних результатів навчання	МО4	20 балів	—	—	—	Не більше 3 днів після проведення модульного контролю
Змістовий модуль 2. Зміст психолого-педагогічної допомоги сім'ям, що виховують дітей з особливими освітніми потребами							
Тема 6. Програма психологічного вивчення сімей. 2 год. Технології психологічного вивчення сімей. — 1 год.	Лекція Практикум	МН1, МН3, МН5 МН2, МН3, МН6, МН7 МО6, МО7	1 бал 2,5 балів	1.Здійснити діагностичне обстеження батьків за допомогою методики «Історія життя з проблемною дитиною» та анкети «Психологічний тип батьків» (В. В. Ткачової). – 4год.	2, 23, 24, 37	2,5 балів	До проведення наступного практичного заняття
Тема 7: Психологічне консультування сімей – 2 год. Психолого-педагогічне консультування – 1 год.	Лекція Практикум	МН1, МН3, МН5 МН2, МН3, МН6, МН7 МО6, МО7	1 бал 2,5 балів	Написати реферативне повідомлення одну із тем: 1.Вплив емоційного стресу на матір дитини. 2.Характерні паттерни поведінки батьків дітей з відхиленнями у розвитку 3.Відмінність материнської позиції від батьківської у взаєминах з дитиною з особливими потребами. 4.Форми залучення батька до спілкування з дитиною. – 2год.	1, 2, 6, 16, 18, 26	2,5 балів	До проведення наступного практичного заняття

<p>Тема 8: Організація і зміст психологічної допомоги сім'ям – 2 год.</p> <p>Психологічна допомога сім'ям – 2 год</p>	<p>Лекція</p> <p>Практикум</p>	<p>МН1, МН3, МН5</p> <p>МН2, МН3, МН6, МН7 МО6, МО7</p>	<p>1 бал</p> <p>5 балів</p>	<p>1.Розробити рекламу будь-якої психокорекційної техніки чи методу роботи для корекції взаємини між матір'ю і дитиною. – 4год.</p> <p>2. Написати реферативне повідомлення одну із тем: –Формування у матері інтересу до процесу розвитку дитини –Значення мовленнєвого супроводу будь-якої взаємодії з батьків дитиною. –Особливості спеціального педагогічного впливу у взаємодії з дитиною з ТПМ. –Характеристика неадекватних моделей поведінки батьків. – 2год.</p>	<p>2, 9, 21, 27</p>	<p>5 балів</p>	<p>До наступного практичного заняття</p>
<p>Тема 9: Психокорекція (індивідуальна і групова форми)</p> <p>Психокорекційні техніки індивідуальної та групової психокорекції</p>	<p>Лекція</p> <p>Практикум</p>	<p>МН1, МН3, МН5</p> <p>МН2, МН3, МН6, МН7 МО6, МО7</p>	<p>1 бал</p> <p>5 балів</p>	<p>1.Апробація гештальттехнік «Незакінчена справа», «Діалог між сторонами власної особистості».</p> <p>2. Підібрати і провести вправи для кожного з етапів психокорекційного заняття для батьків дітей з особливими освітніми потребами. – 4год.</p>	<p>2, 28, 32, 33, 35</p>	<p>5 балів</p>	
<p>Змістовий модульний контроль</p>	<p>Оцінювання програмних результатів навчання</p>	<p>МО2, МО4</p>	<p>20 балів</p>	<p>–</p>	<p>–</p>	<p>–</p>	<p>Не більше 3 днів після проведення модульного контролю</p>
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>тестування</p>	<p>МО7, МО9, МО10</p>	<p>30 балів</p>	<p>Виконання ІНДЗ: 1 Провести діагностичне обстеження дитини з особливими освітніми потребами та її батьків з метою виявлення особливостей батьківсько-дитячої взаємодії (для дітей методики «СТС» або «Малюнок сім'ї», для батьків методики «Взаємодія батьки-дитина» або «Опитувальник батьківського ставлення» та методику «Історія життя з проблемною дитиною».</p> <p>2. Скласти програму психолого-</p>	<p>Захист ІНДЗ</p>	<p>30 балів</p>	<p>Згідно розкладу</p>

				педагогічного супроводу батьків, враховуючи результати діагностичного обстеження.			
--	--	--	--	---	--	--	--

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);
- МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);
- МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);
- МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- МО1 – екзамени;
- МО2 – усне або письмове опитування;
- МО3 – колоквіум;
- МО4 – тестування;
- МО5 – командні проєкти;
- МО6 – реферати, есе;
- МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;
- МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;
- МО10 – залік.

Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Ноутбук, персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет, проєктор для комунікації та опитувань, виконання домашніх завдань, виконання завдань самостійної роботи, проходження тестування (поточний, модульний, підсумковий контроль); програмне забезпечення для роботи з освітнім контентом дисципліни та виконання передбачених видів освітньої діяльності.

Політика дисципліни

Організація вивчення дисципліни відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у РДГУ, Положення про академічну доброчесність, Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, що здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

На заняттях **забороняється** використання мобільних пристроїв, виключенням є користування ними лише під час підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування: відвідування усіх видів занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та підсумкові завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших магістрантів;
- не списувати під час виконання тестових завдань та написання контрольних робіт (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

У разі виявлення плагіату в будь-яких видах робіт, Ви отримаєте незадовільну оцінку і повинні будете повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.

Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, модульний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти, усне опитування, тестовий контроль.

Форма контролю: залік.

Відвідування лекційних занять оцінюється в 1 бал. Якщо здобувач відвідав усі лекційні заняття, він додатково отримає 1 бал заохочення (**Загальна сума балів – 10**).

Участь у практичних семінарських заняттях, виконання завдань до практичного заняття – **5 балів (Загальна сума балів – 6*5=30)**.

Виконання завдань самостійної роботи — 5 балів за кожну тему (**Загальна сума балів – 10*5=50**).

Змістовий модульний контроль 20 балів (**Загальна сума балів – 2*20=40**).

ІНДЗ – 30 балів

Додаткові бали (не більше 5 балів): студент може отримати за виявлену творчість і особливу активність у різних видах діяльності.

Критерії оцінювання результатів навчання

Суми балів за 100-	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
--------------------	---------------	----------------------	---------------------	-----------------------	-------------------------------

бальною шкалою					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно			

			застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	зараховано
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного			

		повторним вивченням дисципліни	розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			
--	--	--------------------------------	---	--	--	--

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за практичну діяльність; оцінка за ІНДЗ. Залік виставляється за результатами поточного модульного контролю, проводиться по завершенню вивчення навчальної дисципліни.

Розподіл балів, що отримують здобувачі

Поточне тестування та самостійна робота						Інд. завд.	Сума
Модуль І							
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
5	5	5	5	5	5	30	100
Модульний контроль (тестування) - 20 балів			Модульний контроль (тестування) - 20 балів				
35			35				

Питання до підготовки до підсумкового контролю (заліку)

1. Психологічний рівень деформації сімейних взаємин
2. Соціальний рівень деформації сімейних взаємин
3. Соматичний рівень деформації сімейних взаємин
4. Вплив розумово відсталих дітей на психічний стан батьків.
5. Вплив дітей з дитячим церебральним паралічем на батьків.
6. Вплив аутичних дітей на самопочуття батьків.
7. Вплив дітей із затримкою психічного розвитку, ускладненою вираженими порушеннями поведінки на батьків.
8. Вплив дітей з вадами мовного розвитку на батьків.
9. Вплив дітей з сенсорними порушеннями на батьків.
10. Тенденції в особистісному розвитку дітей і в їх відносинах з батьками
11. Формування характерологічних рис особистості дітей з відхиленнями у розвитку
12. Особистісні характеристики батьків дітей з відхиленнями у розвитку.
13. Ціннісні орієнтації і мотиваційні установки батьків
14. Моделі сімейного виховання
15. Концепція психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку.
16. Цілі психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей з відхиленнями у розвитку.
17. Напрями психологічної допомоги сім'ям
18. Психологічне вивчення проблем.
19. Цілі, завдання діагностики проблем батьків.
20. Принципи вивчення сім'ї дитини з відхиленнями у розвитку
21. Напрямки діагностичної роботи.

22. Психоконсультативна робота з дітьми та їх батьками.
23. Цілі, завдання, принципи консультативної роботи.
24. Психолого-педагогічна корекція.
25. Форми роботи з батьками.
26. Технології психологічного вивчення сім'ї.
27. Вивчення емоційно-особистісної сфери дитини, його ставлення до батьків і соціуму.
28. Охарактеризуйте малюнкові методики.
29. Використання соціограми «Моя сім'я».
30. Особливості виявлення психологічного типу батьків.
31. Вивчення особистісних особливостей батьків
32. Психолого-педагогічне консультування. Сімейне консультування.
33. Профорієнтаційне консультування.
34. Завдання профорієнтаційного консультування.
35. Етапи консультування та діагностика сімейних проблем.
36. Тактика психолога в процесі консультування.
37. Особливості консультування батька.
38. Особливості консультування матері.
39. Корекція емоційно-особистісних і поведінкових порушень у дітей з відхиленнями.
40. Структура корекційного заняття з дітьми в присутності батьків.
41. Особливості формування адекватних способів взаємодії матерів з дітьми.
42. Методи роботи з дитиною в присутності матері.
43. Роль психолога в роботі з батьками.
44. Корекція порушень в особистісній і міжособистісній сферах батьків
45. Особливості роботи з психосоматичних матерями
46. Особливості роботи з невротичними матерями
47. Особливості роботи з авторитарними батьками
48. Особливості психокорекції.
49. Механізми корекційного впливу.
50. Індивідуальна психокорекція.
51. Психокорекційні техніки в індивідуальній роботі з батьками.
52. Групова форма психокорекції.
53. Психокорекційні техніки в груповій формі роботи з батьками.
54. Етапи психокорекційного заняття.
55. Охарактеризуйте перший етап психокорекційного заняття («розминка»).
56. Проаналізуйте основну частину психокорекційного заняття.
57. Організація роботи батьківської психокорекційної групи.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна

1. Психолого-педагогічний супровід сім'ї у роботі психолого-медикопедагогічної консультації : [електронний ресурс] / авт. кол.: С. І. Васильковська, Т. В. Жук, Т. Д. Ілляшенко та ін. ; за ред. А. Г. Обухівської. К.: Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2015. 66 с.
2. Левченко И. Ю, Ткачева В. В. Психологическая помощь семье, воспитывающей ребенка с отклонениями в развитии: Методическое пособие. М.: Просвещение, 2008. 240 с.

Допоміжна

3. Алексеева Л. С. Семейная психотерапия в центре психологопедагогической помощи : [науч.-метод. пособ.] М. : НИИ семьи, 1998. 112 с.
4. Ахиллес И. Моя сестра с ограниченными возможностями / пер. с нем. Г.С. Шипицына. Минск, 1999. 20 с.
5. З. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: курс лекцій. Київ: МАУП, 2001. 96 с.
6. Брук Ж. Руководство для детей, у которых трудные родители. СПб.: Изд-во «Речь», 2005. 160 с.
7. Варга А.Я. Тест-опросник родительского отношения. *Практикум по психодиагностике*. М.: МГУ 1988. С. 107-113.
8. Галецька І. І. Психологічні проблеми сім'ї з неповносправною дитиною. *Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. К., 2001, Т. III, Ч. 3. 256 с.*
9. Григор'єв А. Проблема взаємин у родині, де є діти з аномаліями розвитку *Дефектологія*. Київ: Педагогічна преса, 2004. № 1. С. 48.
10. Детский тест «Диагностика эмоциональных отношений в семье» (Методическое руководство) / Под общ. ред. А.Г. Лидерса и И.В. Анисимовой. М.: Просвещение, 1993. 31 с.
11. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 18.07.2019 № 1/9-462 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2019-2020 н.р.».
12. Докучина Т.О. Працівники психологічної служби в команді психолого-педагогічного супроводу: хто і що робить. *Заступник директора школи*. 2019. № 3. С. 22-23.
13. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 №2558-III // ВВР України. 2001. № 42. ст.213.
14. Закрепина А. В. Педагогическая помощь семье в воспитании ребенка дошкольного возраста с умеренной умственной отсталостью. *Дефектология*. 2004. № 2. С. 33-39.
15. Зіборова Л. Життя матері і дитини-інваліда в соціумі. Проблеми та шляхи їх розв'язання. *Соціальна політика і соціальна робота*. 1997. № 2, 3 (3, 4). С. 124-130.
16. Іванова І. Б. Соціально-психологічні проблеми дітей-інвалідів Київ, 2000. 83 с.
17. Капська А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : [Навч. посіб.] Київ : Центр учбової літератури, 2012. 232 с.
18. Карпа М. І. Особливості психосоціального розвитку сиблінгів дітей з психофізичними вадами : дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.07 К. 2007. 214 с.
19. Кизимович О. С, Соціально-педагогічна та психологічна допомога дітям і молоді з особливими потребами та їхнім батькам. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2003. № 33. С. 103-109.

20. Кравцова А. Психологические аспекты нормализации: ребенок – семья – общество. *Вісник Харківського Національного Університету : Психологія*. 2002. № 576. С. 62.
21. Кукуруза Г. В. Аналіз дитячо-батьківських відносин як складова міждисциплінарної оцінки розвитку дітей в системі раннього втручання. *Соціальна педіатрія : Зб. наук. праць*. К., Інтермед, 2005. Вип. III. С. 289-291.
22. Мамайчук И. И., Киреева Л. А. Психолого-педагогическая помощь семье. Л., 1986.
23. Марковская И.М. Тренинг взаимодействия родителей с детьми. СПб: ООО Издательство „Речь”, 2002. 150 с.
24. Методи вивчення сім'ї: Науково-методичні матеріали / Уклад.: І.М.Трубавіна, Н.А.Бугаєць; Укр. держ. центр соціальних служб для молоді. К.: УДЦССМ, 2001. 68 с.
25. Мишина Т.М. Исследования семьи в клинике и коррекции семейных отношений / Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. Л., 1983. С. 155-281.
26. Обухівська А. Г. Інформаційна візитівка. Діяльність психолого-медико-педагогічних консультацій в умовах інтеграції дітей з особливими освітніми потребами [Електронні дані]. К. : Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 1 електрон.опт.диск (CD-ROM), 12 см. С. 4-7.
27. Островська К. Особливості психолого-педагогічної допомоги родині аутичної дитини *Деадаптована дитина: напрямки психотерапевтичної та психокорекційної допомоги : матеріали обл. наук.-практ. конференції*. Львів, 2004. 32 с.
28. Психологічна допомога сім'ї : [посіб.] / Ред. Кісарчук З. Г. К., 1998. 181 с.
29. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами : [Навчально-методичний посібник] / За заг. ред. А. А. Колупаєвої. К. : ТОВ ВПЦ «Літопис –ХХ», 2010. 363 с.
30. Радченко М. І. Особистісна саморегуляція дорослих у сім'ях з розумово відсталими дітьми-інвалідами : дис. ... кандидата психол. наук: 19.00.04 К, 2006. 197 с.
31. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей: практичне керівництво. Львів : Навчально-реабілітаційний центр „Джерело”, 2008 324 с.
32. Романчук О. Дорога любові. Львів : Свічадо, 2001. 121 с.
33. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. Львів : Літопис, 2008. 334с.
34. Соціально-педагогічна робота з батьками, що виховують дітей з особливими потребами : навчально-методичний посібник / Сост. Н. В. Заверико, Т. Г. Соловйова. Запоріжжя : ПП "Тандем", 2008. 53 с.

35. Томпсон Л. Виховання дитини з розумовою вадою / пер. з англ. Раїси Кравченко. К. : Сфера, 1997.
36. Трубавіна І.М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками: Наук.-метод. матеріали для працівників соц. служб, соц. педагогів, студ. пед. вузів. – К.: УДЦССМ, 2000. – 88 с.
37. Фюр Г. Запрещенное горе. Об ожиданиях и горе, связанных с ребенком, родившимся с особенностями развития / пер. с шведск. Т. Антончик. Минск : ОО «БелАПДИиМИ», 2008. 84 с.
38. Химко М. Дослідження психоемоційних та адаптаційних розладів батьків аутистичних дітей. *Психологічні проблеми суспільства епохи трансформації: матеріали українсько-польської конференції*. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 75с.
39. Эйдемиллер Э. Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. СПб. : Питер, 1999. 656 с.

Інформаційні ресурси

1. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej> – програми розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
2. <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> – інклюзивне навчання.
3. <http://logoclub.com.ua> – логопедичний сайт, де зібрані методичні поради, практичні рекомендації та весь комплекс необхідних матеріалів для розвитку мовлення дітей, попередження та подолання мовленнєвих порушень, а також підвищення результативності корекційно-розвивальної роботи.
4. <http://www.uasp.org.ua> – українська асоціація корекційних педагогів.
5. <http://iod.gov.ua/events.php> – Інститут обдарованої дитини НАПН України